

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/2010 vp

Hallituksen esitys Etelämannerta koskevaan sopimukseen liittyvän ympäristönsuojelupöytäkirjan liitteen II, liitteen VI ja toimenpiteen 4(2004) hyväksymisestä sekä laeiksi liitteiden ja toimenpiteen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, laiksi Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun lain muuttamisesta ja laiksi rikoslain 48 a luvun muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 4 päivänä toukokuuta 2010 lähettänyt ympäristövaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Etelämannerta koskevaan sopimukseen liittyvän ympäristönsuojelupöytäkirjan liitteen II, liitteen VI ja toimenpiteen 4(2004) hyväksymisestä sekä laeiksi liitteiden ja toimenpiteen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta, laiksi Etelämantereen ympäristönsuojelusta annetun lain muuttamisesta ja laiksi rikoslain 48 a luvun muuttamisesta (HE 56/2010 vp).

- neuvotteleva virkamies Tuomas Kuokkanenylitarkastaja Tommi Jämsä
- ympäristöministeriö
- lainsäädäntösihteeri Laura Luikku, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Jari Salila, oikeusministeriö
- opetusneuvos Petteri Kauppinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- logistiikkapäällikkö Mika Kalakoski, Ilmatieteen laitos.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon Suomen luonnonsuojeluliitto ry:ltä.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyy Etelämannersopimuksen konsultatiivikouksen Baltimoressa huhtikuussa 2009 hyväksymän liitteen II, Tukholmassa kesäkuussa 2005 hyväksymän ympäristönsuojelupöytäkirjan liit-

teen VI ja Kapkaupungissa kesäkuussa 2004 hyväksymän toimenpiteen 4(2004) sekä lait niiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Lisäksi esityksessä ehdote-

taan muutettavaksi Etelämantereen ympäristön-suojelusta annettua lakia ja rikoslakia.

Baltimoren kokouksessa vuonna 2009 hyväksytty luonnonsuojelua koskeva liite II sisältää uudistetun version alkuperäisestä liitteestä II. Muutokset verrattuna aikaisempaan liitteeseen ovat pitkälti teknisiä.

Ympäristövastuuta koskeva liite VI sisältää määräykset ympäristöonnettomuuksien ennaltaehkäisystä ja niihin varautumisesta sekä toimenpiteistä jo tapahtuneen ympäristöonnettomuuden torjumiseksi. Siinä määrätään, mikä taho vastaa ympäristöonnettomuuden torjuntatoimien suorittamisesta ja kustannuksista. Toimenpiteen 4(2004) tavoitteena on varmistaa Etelämantereen alueen turismin ja muun hallituksesta riippumattoman matkustuksen turvallisuus. Toimenpiteessä edellytetään, että turistit ja muut hallituksesta riippumattomat tahot huomioivat Etelämantereen luonnonolosuhteista johtuvat turvallisuusriskit ja varautuvat muun muassa va-

kuutuksilla mahdollisiin etsintään, pelastukseen, lääkintähuoltoon ja evakuointiin liittyviin kustannuksiin.

Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset liitteiden II ja VI sekä toimenpiteen 4(2004) lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi Etelämantereen ympäristönsuojelusta annettua lakia siten, että kyseisten liitteiden ja toimenpiteen asettamat velvoitteet tulevat kansallisesti täytetyiksi. Mainittujen velvoitteiden täytäntöönpanon ohella lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lain mukainen lupaviranomaistehtävä siirretään ympäristöministeriöltä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

Lakiin ehdotetaan lisäksi tehtäväksi eräitä teknisiä tarkennuksia. Laitonta kajoamista mineraaliesiintymään koskeva rangaistussäännös ehdotetaan samalla siirrettäväksi rikoslakiin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomana.

Etelämanter-sopimukseen hyväksyttiin vuonna 1991 ympäristönsuojelupöytäkirja, jolla Etelämanter nimettiin rauhalle ja tieteelle omistetuksi luonnonsuojelualueeksi. Tavoitteena on Etelämantereen ympäristön ja siihen liittyvien ekosysteemien kokonaisvaltainen suojelu ja korkeatasoisen tutkimuksen edistäminen. Kaikki mineraalivaroihin kohdistuva toiminta, joka ei ole tieteellistä tutkimusta, on kielletty 50 vuodeksi.

Valiokunta korostaa Etelämantereella tapahtuvan tutkimustoiminnan suurta merkitystä globaalien ympäristöongelmien tutkimuksen kannalta. Esimerkiksi otsonikatoilmiön selvittäminen ja ratkaiseminen perustuu osaltaan alueella tehtyihin otsonimittauksiin. Suomen omalla tut-

kimusasemalla Aboalla tehtävä tutkimustyö palvelee Suomen kylmien alueiden vahvaa tutkimusosaamista. Tutkimus on keskittynyt pääasiassa merentutkimukseen sekä ilma- ja geotieteisiin sekä vähäisessä määrin meri- ja merijääbiologiaan. Suomalaisen tutkimuksen vahvuuksia ja yhteistyömahdollisuuksia kehitetään vuonna 2008 hyväksytyn Suomen Etelämanteretutkimusstrategian mukaisesti.

Hallituksen esityksellä hyväksytään Etelämanter-sopimuksen luonnonsuojelua koskeva, tarkistettu II liite, ympäristövastuuta koskeva uusi liite VI sekä Etelämantereen turismin turvallisuuden parantamiseen ja pelastuskustannusten jakamiseen liittyvä toimenpide 4(2004).

Valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia ja lisäyksiä perusteltuina. On tärkeää, että kansainvälisesti saadaan voimaan suojelun ohella myös määräykset ympäristöonnettomuuksien ennaltaehkäisystä ja niihin varautumisesta sekä toimenpiteistä ja vastuista tapahtuneiden onnettomuuksien korjaamiseksi. Tämä koskee sekä kansain-

välisiä tutkimusasemia, kuten Aboaa, että muita toimijoita. Valiokunta pitää tärkeinä myös muita kuin valtiollisia toimijoita koskevia määräyksiä pakollisesta vakuutuksesta, vakuudesta tai muusta järjestelystä, joilla on olennainen merkitys ympäristöonnettomuuden torjuntavalmiuden turvaamisessa. Etelämanneralueella liikkuvilta turisteilta edellytetään määräysten mukaan vakuutusta tai muuta järjestelyä, joka kattaa mahdolliseen etsintään, pelastukseen, lääkintähuoltoon ja evakuointiin liittyvät kustannukset. Määräykset ovat tarpeen, sillä seikkailuturismi on kasvanut voimakkaasti ja alueella toimivat tutkijat ovat usein joutuneet pelastustehtäviin.

Etelämannersopimus on Suomessa pantu täytäntöön pääosin lailla Etelämantereen ympäristönsuojelusta. Lain mukaiset lupaviranomaistehdävät ehdotetaan siirrettäväksi ympäristöministeriöltä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Valiokunta pitää siirtoa perusteltuna, sillä lupatehtävien siirto ministeriötasolta sen alaiseen hallintoon on yleisesti hyväksytyn tavoitteen mukainen siirtää ministeriöistä pois

tehtävät, jotka eivät välittömästi palvele alaisen hallinnon ohjausta ja johtamista, kansainvälistä yhteistyötä tai EU-koordinaatiota. Lupien määrä vuosittain on vähäinen. Lisäksi sopimusjärjestelmään liittyvään kansainväliseen yhteistyöhön osallistutaan edelleen ministeriötasolta. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota tarpeeseen varmistaa asiaa koskeva erityisosaaminen Lapin ELY-keskuksessa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä tarkoitetut Etelämannerta koskevaan sopimukseen liittyvät pöytäkirjan liitteet ja sopimuspuolten konsultaatiivikokouksessa hyväksytyn toimenpiteen ja

että lakiehdotukset hyväksytään muutamattomina.

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Pentti Tiusanen /vas
jäs. Timo Heinonen /kok
Rakel Hiltunen /sd
Timo Juurikkala /vihr
Antti Kaikkonen /kesk
Tanja Karpela /kesk

Timo Kaunisto /kesk
Merja Kuusisto /sd
Tapani Mäkinen /kok
Janne Seurujärvi /kesk
Tarja Tallqvist /kd
Anne-Mari Virolainen /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.